

Олександр СТАСЮК,
orcid.org/0000-0001-9720-9991
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германської філології та перекладу
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) o.stasiuk@knu.ua

ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТОПОНІМІВ У ШВЕДСЬКИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ

Статтю присвячено відтворенню українських топонімів у шведських медійних текстах. На матеріалі новинних повідомлень шведського суспільного мовника SVT виявлено найпоширеніші типи топонімів за категоріями об'єктів: міста, регіони, райони міст та водні об'єкти. При цьому айчастіше використовуються назви українських міст, переважно великих або розташованих поблизу лінії зіткнення.

У більшості випадків назви міст відтворюються відповідно до української вимови, однак назва столиці подається як Київ, а міста Одеса, Чорнобиль та річка Дніпро традиційно транслітеруються як Odessa, Tjernobyl і Dnepr, що зумовлено історичним впливом російської мови. Подекуди з російської транслітеруються менш відомі населені пункти, зокрема на тимчасово окупованих територіях, наприклад Залізний Порт – Zhelezny Port.

Назви регіонів відтворюються здебільшого відповідно до української вимови, хоча іноді замість них вживаються позначення назви обласного центру без додавання слова region, що може зумовлювати двозначність під час прочитання шведськомовним читачем. Донбас подекуди передається як Donbass, відповідно до російського написання. У разі вживання слова region на позначення області найчастіше спостерігається утворення складного слова з назвою області як його першого компонента і словом region як другим компонентом. Райони міст транслітеруються як за шведськими, так і за англійськими нормами; складні слова з компонентом distrikt утворюються рідше і зазвичай пишуться через дефіс.

У цілому відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах лише частково відповідає українській вимові, а найпоширеніші географічні назви (Київ, Одеса, Чорнобиль, Дніпро, Донбас) транслітеруються відповідно до традиції, сформованої під впливом російської мови. Необхідність змін у транслітерації українських топонімів з урахуванням сучасних суспільно-політичних реалій потребує наукового та суспільного обговорення.

Ключові слова: відтворення топонімів, медійний текст, транслітерація, українські топоніми, шведська мова.

Oleksandr STASIUK,
orcid.org/0000-0001-9720-9991
PhD in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of Germanic Philology and Translation
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) o.stasiuk@knu.ua

TRANSFERRING UKRAINIAN TOPONYMS IN SWEDISH MEDIA TEXTS

The article is devoted to the transferring Ukrainian toponyms in Swedish media texts. Based on news reports from the Swedish public broadcaster SVT, the study identifies the most common types of toponyms by categories of objects: cities, regions, city districts, and bodies of water. The names of Ukrainian cities – primarily large cities or those located near the frontline – are used most frequently.

In most cases, city names are transferred according to Ukrainian pronunciation; however, the capital is presented as Kiev, while the cities of Odesa, Chornobyl, and the Dnipro River are traditionally transliterated as Odessa, Tjernobyl, and Dnepr, reflecting the historical influence of the Russian language. Occasionally, lesser-known settlements – particularly in temporarily occupied territories – are also transliterated from Russian, for example Zaliznyi Port as Zhelezny Port.

Names of regions are generally transferred according to Ukrainian pronunciation, although sometimes the name of the regional center is used without the word „region“, which may cause ambiguity for Swedish-speaking readers. Donbas is sometimes rendered as Donbass, following Russian spelling. When the word „region“ is used, it is typically combined with the region's name to form a compound word, with the name as the first component and „region“ as the second. City districts are transliterated according to both Swedish and English norms; compound words with the component „distrikt“ are less common and are usually written with a hyphen.

Overall, the rendering of Ukrainian toponyms in Swedish media texts only partially corresponds to Ukrainian pronunciation. The most common geographical names (Kyiv, Odesa, Chornobyl, Dnipro, Donbas) are transliterated according to conventions shaped by Russian linguistic influence. The need to revise the transliteration of Ukrainian toponyms in line with current socio-political realities requires scholarly and public discussion.

Key words: transferring of toponyms, media text, transliteration, Ukrainian toponyms, Swedish language.

Постановка проблеми. Повномасштабна російсько-українська війна зумовила актуалізацію української тематики в інформаційному просторі європейських країн, зокрема Швеції. Це зумовило потребу у відтворенні в шведськомовних медійних текстах численних українських реалій, топонімів та антропонімів. У цьому контексті постає потреба в дослідженні способів відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах. При цьому у шведському медійному дискурсі досі простежується відтворення українських топонімів відповідно до російської вимови. Таке відтворення сформувалося історично й було закріплене у шведських довідкових джерелах, проте не відбиває актуальні суспільно-політичні реалії. З огляду на це постає потреба у дослідженні способів відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах, що дозволить виявити наявні закономірності, які виникли зокрема під впливом сформованої російськомовної традиції, а також сприятиме стандартизації відтворення українських топонімів у шведських медіа.

Аналіз досліджень. На сьогодні відсутні наукові праці, у яких здійснювався б розгляд відтворення українських топонімів у шведській мові загалом і в медіадискурсі зокрема. Проте досліджувалося відтворення українських топонімів у медійних текстах на матеріалі інших мов, зокрема англійської та німецької (Дерік, 2012; Ірхіна, 2017; Любчук, 2018; Хороз, 2024). У цих дослідженнях увага була прикута насамперед до питання транслітерації українських топонімів. Водночас сьогодні постає потреба у вивченні питання відповідності відтворених топонімів українській вимові.

Мета статті – виявити способи відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах в контексті відповідності нормам української вимови та написання.

Виклад основного матеріалу. Для виявлення способів відтворення українських топонімів у шведських медіа з новинних текстів шведського суспільного мовника SVT (SVT nyheter. Utrikes) методикою суцільної вибірки було дібрано топоніми, які позначають географічні назви на території України в її міжнародно визнаних кордонах. Загалом було вилучено 311 вживань українських топонімів за період з 10 жовтня по 15 листопада 2025 року.

Вилучені топоніми були розподілені залежно від об'єкта найменування. При цьому виокремлено такі групи.

1. Назви міст на інших населених пунктів.
2. Назви адміністративно-територіальних одиниць (областей), а також культурно-історичних регіонів.

3. Назви частин міст (районів у містах).

4. Назви водних об'єктів (річок, морів).

За об'єктом найменування серед усіх українських топонімів у шведських медіа домінують ойконіми – назви міст та сіл (67,5% з дослідженої вибірки). Назви адміністративно-територіальних одиниць і культурно-історичних регіонів складають 26,7% вибірки. Крім цього, вживаються назви внутрішньоміських об'єктів – переважно районів великих міст (4,2% вибірки), а також гідроніми (назви річок та морів) – 1,6% вибірки.

Серед назв міст найчастіше вживається назва столиці України – міста Київ. При цьому у всіх виявлених випадках використовується форма *Kiev*, яка не відповідає українській вимові. Загалом у шведській мові можливі чотири варіанти написання назви української столиці – *Kiev*, *Kyiv*, *Kyjiv* та *Kijev*. При цьому найпоширенішим на сьогодні є перший варіант, що ґрунтується на російськомовній традиції. Шведська дослідниця У. Карлсон вважає, що у Швеції форма *Kiev* є історично вкоріненою й сприймається як нейтральна, водночас не відкидаючи наявності вагомих політичних та емоційних причин для переходу на форму *Kyjiv* як таку, що відповідає українській вимові (*Kiev, Kyiv eller Kyjiv – vad är egentligen rätt namn på Ukrainas huvudstad. SVT nyheter*).

Шведське інформаційне агентство «Tidningarnas Telegrambyrå» у своїх рекомендаціях пропонує продовжувати вживати форму *Kiev* (а також *Dnepr* на позначення річки Дніпро, *Odessa* та *Tjernobyl* на позначення міст Одеса та Чорнобиль), обґрунтовуючи таке вживання усталеністю цих форм у шведській мові, а також прагненням уникнути дезорієнтації читача в період, коли спостерігається висока частотність вживання цих географічних назв (TT-språket. Ukraina). При цьому обґрунтовується, що форма *Kijev* є такою, що відповідає російській вимові, а форма *Kiev* розглядається як традиційний шведський варіант написання назви української столиці.

Рекомендації інформаційного агентства «Tidningarnas Telegrambyrå» є своєрідним стандартом для вживання тієї чи іншої форми у шведських медіа. На своїй веб-сторінці агентство публікує рекомендації щодо написання назв близько 50 українських міст – обласних центрів, інших великих міст, а також населених пунктів, значущих у контексті російсько-української війни.

Більшість українських топонімів у шведських медійних текстах відтворюються відповідно до української вимови: *Charkiv*, *Dnipro* (на позначення міста Дніпро), *Chernihiv*, *Zaporizjzja* тощо. Водночас подекуди спостерігається відтворення

українських географічних назв відповідно до російської вимови, коли мова йде про відносно маловідомі населені пункти на тимчасово окупованих територіях: *Zhelezny Port*.

Спостерігається також непослідовність у відтворенні українських топонімів, зокрема назв міст: поряд із переважним використанням шведської транслітерації нерідко застосовується й англійська, наприклад: *Mykolaiv*, *Chernihiv*, *Feodosia*, *Kupiansk*, *Starobeshiv*, *Kharkiv*. Подекуди різне написання топоніма може траплятися в одному новинному повідомленні.

Поряд із назвами населених пунктів у шведських медійних текстах вживаються назви українських адміністративно-територіальних одиниць (областей) та культурно-історичних регіонів. При цьому спостерігаються різні способи відтворення таких назв. Розгляньмо такі приклади:

(1) *Ukraina har tvingats dra sig tillbaka från tre byar vid fronten i sydöstra Zaporizjzja.*

Україна була змушена відступити від трьох сіл на фронті в південно-східній частині Запоріжжя / Запорізької області (тут і далі – переклад автора).

(2) *Ryssland: Tagit kontroll över by i Donetsk.*

Росія: Взяла під свій контроль село в Донецьку / Донецькій області.

(3) *Det ukrainska elnätsbolaget Ukrenergo meddelade på onsdagen att man tvingats stänga av strömmen i samtliga av landets regioner, förutom i delar av Donetsk och Tjernihiv.*

Українська енергетична компанія «Укренерго» повідомила в середу, що була змушена вдатися до відключень електроенергії в усіх регіонах країни, окрім частин Донецька та Чернігова / Донецької та Чернігівської областей.

У прикладах 1–3 спостерігається вживання назв обласних центрів на позначення Донецької, Запорізької та Чернігівської областей, що подекуди може призводити до двозначності й нерозуміння, чи йдеться про назву міста, чи про весь регіон. В українській мові подібна двозначність наявна лише в назві Запоріжжя, яка може позначати як місто, так і регіон. При цьому, на відміну від шведської мови, в українській мові можливе розрізнення значення за рахунок вживання різних прийменників: «у Запоріжжі» або «на Запоріжжі».

Розгляньмо такий приклад новинного повідомлення:

(4) *Attacker under onsdagen i Ukraina*

Flera drönarattacker har skett i Sumy, först skadades två och klockan 14.30 träffades en bil vilket ledde till att en 34-åring dog samtidigt som tre andra skadades, rapporterar Suspilne. En 26-årig

traktorförare skadades också av en attack vid ungefär samma tidpunkt.

En 79-åring togs till sjukhus efter att en mina exploderat i Kharkiv.

Vid 19.40 hördes de första explosionerna i ockuperade Donetsk, minst sju skadades.

Fyra som färdades i en minibuss skadades när en drönare slog ned i Zaporizjzja.

En man i 50-årsåldern skadades i Dnipropetrovsk och en 53-årig kvinna skadades i Kherson.

Överlag rapporteras stora skador på infrastruktur och i bostadsområden.

З урахуванням відтворення топонімів як назв міст або як назв регіонів це повідомлення може бути відтворене українською мовою двома різними способами.

Варіант 1:

Атаки в Україні у середу

У Сумах відбулося кілька ударів дронами: спочатку були поранені двоє людей, а близько 14:30 безпілотник влучив у автомобіль, унаслідок чого загинув 34-річний чоловік і ще троє дістали поранення, повідомляє Суспільне. Також приблизно в цей самий час був поранений 26-річний тракторист.

79-річного чоловіка доправили до лікарні після того, як у Харкові вибухнула міна.

Близько 19:40 пролунали перші вибухи в окупованому Донецьку – щонайменше семеро людей отримали поранення.

Четверо осіб, які їхали в мікроавтобусі, були поранені внаслідок удару дрона в Запоріжжі.

У Дніпрі був поранений чоловік приблизно 50 років, а в Херсоні – 53-річна жінка.

Загалом повідомляється про значні пошкодження інфраструктури та житлових районів.

Варіант 2:

Атаки в Україні у середу

У Сумській області відбулося кілька ударів дронами: спочатку були поранені двоє людей, а близько 14:30 безпілотник влучив у автомобіль, унаслідок чого загинув 34-річний чоловік і ще троє дістали поранення, повідомляє Суспільне. Також приблизно в цей самий час був поранений 26-річний тракторист.

79-річного чоловіка доправили до лікарні після того, як у Харківській області вибухнула міна.

Близько 19:40 пролунали перші вибухи в окупованій частині Донецької області – щонайменше семеро людей отримали поранення.

Четверо осіб, які їхали в мікроавтобусі, були поранені внаслідок удару дрона на Запоріжжі.

На Дніпропетровщині був поранений чоловік приблизно 50 років, а на Херсонщині – 53-річна жінка.

Загалом повідомляється про значні пошкодження інфраструктури та житлових районів.

Обидва прочитання цього новинного повідомлення є прийнятними, як і проміжні інтерпретації, у яких частина топонімів позначає міста, а частина – регіони. У такій ситуації, очевидно, спостерігається відсутність чіткого розмежування між значеннями «місто» та «місто разом із навколишньою територією».

Іншим способом відтворення назв українських областей є вживання слова *region* («регіон»), що дозволяє уникнути двозначності. При цьому найчастіше спостерігається вживання складних слів з назвою області як першою частиною й словом *region* як другою частиною: *Chersonregion*, *Mykolajivregion*, *Dnipropetrovskregion*, *Odessaregionen*. Водночас ці назви не є усталеними складними словами, що зумовлює написання через дефіс у частині виявлених прикладів: *Cherson-regionen*, *Tjernihiv-regionen*, *Donetsk-regionen*. Можливим є і вживання двох окремих слів, коли слово «region» пишеться перед назвою області: *regionen Donetsk*. Особливо поширеним є таке вживання, коли мова йде одночасно про дві й більше області України: *regionerna Donetsk och Luhansk*; *regionerna Cherson och Zaporizjzja*; *regionerna Vinnytsia, Sumy och Poltava*; *regionerna Charkiv, Sumy och Tjernihiv*.

Ще одним типом українських топонімів, що доволі часто вживається в шведських медіа, є назви районів найбільших міст України, передовсім Києва. У цьому разі також спостерігаються різні способи їхнього відтворення.

На відміну від назв регіонів, для відтворення назв районів міст нетиповим є вживання складних слів зі злитним написанням. Натомість спостерігається вживання складних слів із написанням через дефіс: *Dnipro-distriktet*, *Darnytskyi-distriktet*, *Korabelnyi-distriktet*, *Shevchenkovskiy-distriktet*. Іншим спосо-

бом відтворення є вживання слова «distrikt» перед назвою району: *distriktet Desnianskyi*, *distriktet Podilskyj*. При цьому подекуди застосовується шведська транслітерація (*distriktet Darnytskyj*), а подекуди – англійська (*distriktet Shevchenkovskiy*). Наявні також різні варіанти відтворення назви Дніпровського району міста Києва – *Dnipro-distriktet* та *distriktet Dniprovskej*.

На позначення гідроніма Дніпро у шведських медійних текстах спостерігаємо вживання форми *Dnepr*, яка ґрунтується на російськомовній традиції. При цьому шведське інформаційне агентство «Tidningarnas Telegrambyrå» обґрунтовує доцільність вживання саме такої форми двома причинами. По-перше, така форма вважається усталеною у шведській мові, тож у цьому разі йдеться не про транслітерацію, а про вживання вже наявного у шведській мові відповідника. По-друге, відмова від вживання українського варіанту цього топоніма пояснюється також тим, що річка Дніпро протікає не лише територією України.

Інші гідроніми, для позначення яких вживаються традиційні шведські форми – Чорне море (*Svarta havet*), а також річка Дунай (*Donau*).

Висновки. Таким чином, відтворення українських топонімів у шведських медійних текстах лише частково відповідає нормам української вимови. Невідповідність простежується зокрема у відтворенні найпоширеніших географічних назв, таких як столиця України – Київ, міста Одеса та Чорнобиль, назва річки Дніпро, а також топонімів на тимчасово окупованих територіях. Питання відтворення цих топонімів викликало певний резонанс у шведському суспільстві, проте наявна потреба в подальшому науковому та суспільному шведсько-українському діалозі. Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні відтворення українських антропонімів та реалій суспільного життя у шведських медіатекстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дерік І.М. До проблеми перекладу українських топонімів на германські мови (на матеріалі української, англійської та німецької мов). *Мова*. 2012. № 17. С. 123–128.
2. Ірхіна Ю.В. Специфіка перекладу українських топонімів германськими мовами. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2017. № 25. С. 60–64. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2017/25/10.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Любчук Н.В. Відтворення українських антропонімів і топонімів у німецькомовних ЗМІ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 37, том 4. С. 175–178. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/52.pdf (дата звернення: 10.10.2025).
4. Хороз Н. Написання українських топонімів у словенських ЗМІ 2022–2023 років. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 76, том 2. С. 183–188. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-2-29> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Kiev, Kyiv eller Kyjiv – vad är egentligen rätt namn på Ukrainas huvudstad. SVT nyheter. URL: <https://www.svt.se/kultur/kiev-kyjiv-sprakvard-politik-ukraina-krig-sprak-medier-media> (дата звернення: 10.10.2025).
6. SVT nyheter. Utrikes. URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/> (дата звернення: 10.10.2025).
7. TT-språket. Ukraina. URL: <https://tt-spraket.tt.se/ukraina/> (дата звернення: 10.10.2025).

REFERENCES

1. Derik I.M. (2012) Do problemy perekladu ukrainskykh toponimiv na hermanski movy (na materialy ukrainskoi, anhliiskoi ta nimetskoi mov). [On the problem of translating Ukrainian toponyms into Germanic languages (Based on Ukrainian, English, and German materials)] *Mova*, 17, 123–128. [in Ukrainian].
2. Irkhina Y.V. (2017) Spetsyfika perekladu ukrainskykh toponimiv hermanskymy movamy. [The specifics of translating Ukrainian toponyms into Germanic languages] *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. K.D. Ushynskoho. Linstvistychni nauky*, 25, 60–64. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2017/25/10.pdf> (accessed 10.10.2025). [in Ukrainian].
3. Liubchuk N.V. (2018) Vidtvorennia ukrainskykh antroponimiv i toponimiv u nimetskomovnykh ZMI. [Transferring of Ukrainian anthroponyms and toponyms in German language mass media]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia*, 37(4), 175–178. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_4/52.pdf (accessed 10.10.2025). [in Ukrainian].
4. Khoroz N. (2024) Napysannia ukrainskykh toponimiv u slovenskykh ZMI 2022–2023 rokiv. [Ukrainian toponyms in Slovenian media (2022–2023)] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 76(2), 183–188. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-2-29> (accessed 10.10.2025). [in Ukrainian].
5. Kiev, Kyiv eller Kyjiv – vad är egentligen rätt namn på Ukrainas huvudstad. SVT nyheter [Kiev, Kyiv or Kyjiv – what is the correct name for the capital of Ukraine? SVT news]. URL: <https://www.svt.se/kultur/kyiv-kyjiv-sprakvard-politik-ukraina-krig-sprak-medier-media> (accessed: 10.10.2025). [in Swedish].
6. SVT nyheter. Utrikes [SVT news. Foreign news]. URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/> (accessed: 10.10.2025). [in Swedish].
7. TT-språket. Ukraina. [TT language. Ukraine]. URL: <https://tt-spraket.tt.se/ukraina/> (accessed: 10.10.2025). [in Swedish].

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025